

На початку 2015 року обірвалося життя відомого українського мовознавця Євгена Степановича Отіна. Не стало людини, ученого, мудрого порадника і наставника. Зі скорботою і щемом у серці усвідомлюємо безповоротну втрату для української науки й освіти цієї багатогранної особистості, одного з найвідоміших науковців нашого часу, прекрасного викладача, доброго товариша.

Народився Євген Степанович 1932 р. у Дніпропетровську. Вищу освіту здобув у рідному місті, закінчивши 1954 р. історико-філологічний факультет Дніпропетровського університету. Свій трудовий шлях розпочав із учителювання. Упродовж 1954–1956 рр. викладав російську мову та літературу в далекому Казахстані — у Мамлотовській середній школі ім. М. Горького. Згодом повернувся в Україну, продовживши роботу вчителем у м. Жданові (тепер — Маріуполь). Очевидно, саме тоді Є. С. Отін і зацікавився мовознавчою наукою, що спонукало його 1957 р. вступити до заочної аспірантури Московського обласного педінституту ім. Н. К. Крупської. Після її закінчення доля пов'язала Євгена Степановича з Донецьким педагогічним інститутом (тепер — Донецький національний університет), у якому з 1961 р. він розпочав свою професійну діяльність на посаді асистента кафедри російської мови, дійшовши до професора університету. У 1963 р. захистив кандидатську дисертацію з історичного синтаксису російської мови.

Подальші наукові пошуки Євгена Степановича пов'язані з роботою над докторською дисертацією «Гідронімія південно-східної України», яку він захистив 1974 р. Це була перша докторська дисертація з гідронімії в тодішньому СРСР. З того часу Є. С. Отін успішно поєднував наукову роботу з викладацькою та адміністративною діяльністю. З 1977 р. він завідувач кафедри загального мовознавства та історії мови, з 1986 р. — декан філологічного факультету Донецького університету.

Є. С. Отін — автор 350 праць, присвячених проблемам загального мовознавства, української, російської, тюркської, грецької ономастики, етимології, історії української та російської мов, стилістики. Серед наукових зацікавлень ученого чільне місце посідає ономастика, про що свідчать такі його фундаментальні праці: «Гідронімія Східної України» (К., 1977), «Топонимия приазовских греков: Историко-этимологический словарь географических названий. — Изд. 2-е, испр. и дополн.» (Донецк, 2002), «Словарь коннотативных собственных имен» (два видання: Донецьк, 2004; М., 2006), «Гидронимия Дона: монография в 2-х т.: Т. 1 : Верхний и Средний Дон (Донецк, 2011). Т. 2 : Нижний Дон (Донецк, 2013)», «Топонимия Донетчины» (Донецк, 2013).

Любов до ономастики Є. С. Отін прищепив багатьом своїм учням, які створили під його керівництвом Донецьку ономастичну школу. Проте учнями Євгена Степановича вважають себе не лише ономасти, але й фахівці з етимології, історії української та російської мов. Під його керівництвом захищено 42 кандидатські й 3 докторські дисертації. Організаторський талант Є. С. Отіна, крім завідування кафедрою й перебування на посаді декана філологічного факультету, виявився і в інших сферах діяльності. Він був відповідальним редактором збірників наукових праць «Вісник Донецького національного університету. Серія. Б. Гуманітарні науки» і «Восточноукраинский лингвистический сборник», наукового журналу «Логос ономастики», головою спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій.

Вагомий внесок Є. С. Отіна в розвиток української, а також російської науки й освіти гідно відзначений. Він відмінник народної освіти УРСР, академік АН вищої школи АН України, заслужений професор Донецького національного університету, заслужений діяч науки і техніки України, дійсний член Петровської академії наук і мистецтв у Санкт-Петербурзі. Нагороджений медаллю «За заслуги в галузі освіти і педагогічної науки» ім. А. С. Макаренка та медаллю О. С. Пушкіна «За большие заслуги в распространении русского языка» Міжнародної асоціації викладачів російської мови й літератури. Ім'я Є. С. Отіна відоме й за кордоном. Свідчення цього — визнання вченого Міжнародним біографічним центром Кембриджа (Великобританія), який двічі присвоював йому звання «Людина року» (1992, 1998 рр.).

Кажуть, людина не зникає безслідно. Вона залишає після себе непроминувий слід своєї праці, добре ім'я. Світла пам'ять про Євгена Степановича Отіна не згасне в душах усіх, хто його знав, любив і шанував.

ДИСЕРТАЦІЙНІ РОБОТИ З МОВОЗНАВСТВА (тематика досліджень)

У 2013 році бюро Наукової ради з проблем «Закономірності розвитку мов і практика мовної діяльності» при Відділенні літератури, мови і мистецтвознавства НАН України працювало в такому складі (голова ради — проф. В. М. Бріцин, заступник голови ради — проф. Н. Г. Озерова, учений секретар — проф. В. В. Чумак). До складу бюро ради входили також керівники дев'яти проблемних секцій (загального та слов'янського мовознавства — чл.-кор. НАН України О. Б. Ткаченко, російського мовознавства — проф. Н. Г. Озерова, романо-германського мовознавства — докт. філ. н. В. П. Пономаренко, граматики — проф. К. Г. Городенська, діалектології та ономастики — проф. В. В. Лучик, комп'ютерної лінгвістики — академік НАН України В. А. Широков, лексикології та лексикографії — проф. О. О. Тараненко, стилістики — чл.-кор. НАН України С. Я. Єрмоленко, фразеології та фразеографії проф. Ю. Ф. Прадід). Протягом поточного року затверджено такі теми дисертаційних досліджень:

1. Вербалізація концепту ЗДОРОВ'Я в українській фразеології.
2. Мова української дитячої прози ХХІ століття.
3. Назви тканин та продуктів ткацького виробництва в українських писемних пам'ятках ХІV – першої половини ХVІІ століття.
4. Стереотипи і символи фразеологічної системи середньовісньонімецької мови ХІ–ХІV століть: лінгвокультурологічний аспект.
5. Категорія зворотності в структуруванні українських та польських текстів.
6. Релігійний дискурс в українській художній літературі ХХІ століття.
7. Жанрово-комунікативні особливості гендерно орієнтованих журналів у лінгвосинергетичному аспекті (на матеріалі жіночих російськомовних журналів України).
8. Семантико-синтаксична структура речень з іллокутивними предикатами в українській та англійській мовах.
9. Вербальні засоби формування масової свідомості в сучасному політичному дискурсі китайських ЗМІ.
10. Функції експресивних засобів словотвору в тексті народної казки (на матеріалі української, німецької, іспанської мов).
11. Фразеосемантичне поле «мовлення» в різноструктурних мовах (на матеріалі української, англійської і турецької мов).
12. Семантика, структура та функції евфемізмів в українській художній прозі кінця ХХ — початку ХХІ ст.
13. Парадигма простого речення в лінгвісториографічному аспекті.
14. Найменування із значенням особи в сільськогосподарській лексиці російської мови ХVІІ століття.
15. Лінгвостилістичні засоби вираження психофізичних станів людини в українській і російській мовах (на матеріалі художньої літератури кінця ХХ – початку ХХІ століть).
16. Ономазіологічні характеристики смислів «локалізація» і «зумовленість» у сучасній російській мові.
17. Теорія тексту в мовознавстві ХХ — початку ХХІ століть.
18. Теорія односкладного речення в європейській лінгвістиці ХІХ — початку ХХІ століть.
19. Лінгвальні особливості сучасної словацької реклами.
20. Неологізація чеської суспільно-політичної лексики кінця ХХ — початку ХХІ століть.
21. Мовно-стилістична репрезентація емоцій у художньому тексті (на матеріалі болгарської, російської, англійської та французької мов).
22. Українська термінологіка в епістолярному дискурсі Івана Франка.
23. Лінгвопоетика флорономенів у мові творів О. Кобилянської та Уляни Кравченко.
24. Лінгвістичні параметри російськомовної смс-комунікації.
25. Риторичні питання в сучасному українськомовному медіатексті: семантика, стилістика, прагматика.
26. Поетичний потенціал іменних граматичних категорій (на матеріалі російської поезії ХІХ–ХХІ століть).
27. Відображення загальнолюдського і конкретно-національного у фразеологічній семантиці.
28. Дієслова на позначення психоемоційного стану особи в англійській, німецькій, іспанській та українській мовах.
29. Категорія роду іменника української мови в лінгвісториографічному висвітленні.
30. Фразеосемантичне поле на позначення періодів людського життя у польській мові.
31. Комунікативна компетенція польськомовної молоді Східної Галичини.
32. Мовні засоби вираження образу серця в українській поезії ХІХ століття.

Учений секретар Наукової ради

*«Закономірності розвитку мов і практика мовної діяльності» НАН України
В. В. Чумак*